

การวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม
บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง
จังหวัดหนองบัวลำภู*

The Analysis of Beauty of Charoenthongtham Temple's
Wooden Uposatha (Sim-mai) in Accordance with Idealistic
Theories of the Donpor Village, Nongbuatai Sub-District,
Sriboonruang District, Nongbualamphu Province

พระมนชัย ทาวโร (ยางแวง), จรัส สีกา และสุวิน ทองป็น
Phra Monchai Thavaro (Yangwaeng), Jaras Leeka and Suwin Thongpan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Monchai8847@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตนิยม 2) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยม มีทัศนะว่าความงามนั้นเกิดขึ้นที่ จิตโดยมีมนุษย์เป็นเกณฑ์ ตัดสินความงามจิตนิยมได้แบ่งอารมณ์สุนทรีย์ออกเป็น 6 ประการ คือ 1) ความงาม 2) ความแปลกหูแปลกตา 3) ความน่าทึ่ง 4) ความพึงพอใจ 5) ความศรัทธา 6) ความเพลิดเพลิน
2. สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมีลักษณะเป็นสิม (สิมา) ที่สร้างขึ้นด้วยไม้เมื่อปีพุทธศักราช 2489 มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมของสกุลช่างพื้นบ้านอีสาน ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานจาก

*ได้รับบทความ: 6 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: March 6, 2020; Revised: March 30, 2021; Accepted: March 31, 2021

กรมศิลปากร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544

3. ความงามสิมไม้ตามทัศนะจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม ประกอบด้วยความงาม 6 ด้าน คือ 1) เป็นงานพุทธศิลป์ที่สะท้อนความงามในจิตใจ 2) เป็นสิมที่สร้างด้วยไม้ทั้งหลังมีความเด่นชัดแปลกตาไปจากสิมอื่นๆ 3) สร้างด้วยไม้ตะเคียนซึ่งเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวบ้าน 4) เป็นงานพุทธศิลป์ที่ตอบสนองต่อชุมชน 5) สร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนา 6) เป็นสิมไม้ทั้งดงามให้ความรู้สึกเพลิดเพลิน

คำสำคัญ: ความงามของสิมไม้; วัดเจริญทรงธรรม; ทฤษฎีจิตนิยม

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the beauty in the theories of idealism; 2) to study the history and background of the Charoenthongtham temple's wooden uposatha (sim-mai), Donpo village, Buatai sub-district, Sriboonruang district, Nongbualamphu province; 3) to analyze the beauty of the Charoenthongtham temple's wooden uposatha in accordance with the theories of idealism. This study was conducted based on the qualitative research methodology. The data were presented by the descriptive analysis according to the inductive reasoning method.

The research results were as follows:

1. Theory of beauty in the view of idealism is viewed that the beauty occurs in the mind that human being makes judgement of it. In idealism, the aesthetic mood is divided into 6 items: 1) beauty; 2) the strangeness; 3) impressiveness; 4) satisfaction; 5) faith; 6) pleasure.

2. Charoenthongtham temple's wooden uposatha (sim-mai) looks like a solid, built entirely from wood in 1946. It has architectural value of the northeastern folk artisan. The uposatha received registration from the Fine Arts Department on 20 August 2001.

3. The beauty of the wooden uposatha in accordance with the idealism viewpoint consists of six aspects: 1) it is a Buddhist art work that reflects the beauty in the mind; 2) the uposatha with a entirely built wooden structure with distinctions from the others; 3) it is built with Hopea odorata wooden which is sacred wood according to the beliefs of the villagers; 4) it is a Buddhist art work that responds to the community; 5) it is built

from the villagers' faith towards Buddhism; 6) beautiful giving a feeling of pleasure.

Keywords: Beauty of Wooden Upasatha (Sim-mai); Charoenthongtham Temple; Idealistic Theories

1. บทนำ

ความงาม (Beauty) คือคุณค่าหรืออุดมคติของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งนักปรัชญามีความคิดว่าเมื่อเรตัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่างาม เรากำลังตัดคุณค่าของสิ่งนั้น โดยอาศัยธาตุสุนทรีย์ (Aesthetic Elements) อยู่ เพราะความงามที่ขาดสุนทรียธาตุก็เป็นความงามที่ว่างเปล่า ซึ่งสุนทรียธาตุนี้เป็นมาตรฐานให้มนุษย์มีจินตนาการวัดค่าในสิ่งที่งามและดีถึงความงาม ซึ่งเป็นค่าแห่งสุนทรียธาตุนั้นออกมาให้ประจักษ์ในประสาทสัมผัส ซึ่งอาจทำให้ผู้สัมผัสกับงานนั้นๆ มีความรู้สึก มีอารมณ์ มีความพึงพอใจ ความแปลกหูแปลกตา ความพึงพอใจ ความศรัทธา ความเพลิดเพลิน และความงามอย่างลึกซึ้ง (อุดม บัวศรี, 2544, หน้า 44) โดยในทฤษฎีความงามแบบอัตนัยนิยม หรืออัตวิสัย (subjective) ได้ถือหลักการว่า ศิลปะงาม ธรรมชาติเหมาะสม ดนตรีไพเราะ เป็นต้น เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลตัดสินแต่ศิลปกรรมจะงาม ดนตรีจะไพเราะหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกพึงพอใจ ความรู้สึกชอบใจตามรสนิยมของผู้ตัดสินเอง (พวง มินอก, 2536, หน้า 4) ซึ่งในโลกใบนี้นอกจากความงามที่เกิดจากการรังสรรค์ขึ้นของธรรมชาติแล้ว ส่วนหนึ่งก็เกิดจากความสามารถและปัญญาของมนุษย์ในการรังสรรค์งานศิลป์ โดยเฉพาะศาสนสถานอันเป็นที่เคารพเลื่อมใสยิ่งต้องสร้างให้วิจิตร ดังเช่นพุทธศาสนิกชนนิยมสร้างอุโบสถให้สวยงามวิจิตรพิสดารน่าหลงใหล

สิมหรืออุโบสถเป็นศาสนสถานที่ใช้ประโยชน์ในการบวชกุลบุตรและสวดปาฏิโมกข์ มีการก่อสร้างให้วิจิตรตามภูมิปัญญาเชิงช่างเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งสถาปนิกพื้นบ้านอีสานในอดีตได้รับอิทธิพลการช่างมาจากศิลปะล้านช้าง แต่ก็ได้ปรับปรุงรสชาติให้ถูกปากของชุมชนตนเองขึ้นเสียใหม่จึงปรากฏรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองขึ้น โดยเฉพาะเรียกได้ว่าเป็น “ศิลปะอีสาน” ได้อย่างเต็มปากและสมภาคภูมิในความมีศักดิ์ศรีแห่งงานสถาปัตยกรรมโดยแท้จริงแต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่สถาปัตยกรรมอันมีคุณค่าเหล่านั้น ได้ถูกมองข้ามความสำคัญไปจากกลุ่หลานของชุมชนเดิมเพราะการพัฒนาสังคมที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น จึงเกิดวิกฤตศรัทธาต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านเหล่านั้น คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจต่อความงามและเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษ ฉะนั้นในช่วงครึ่งศตวรรษมานี้สถาปัตยกรรมที่ยอดเยี่ยมเหล่านั้นได้ถูกรื้อถอนทำลายลงเป็นอันมาก (วิโรจน์ ศรีสุโร, 2540, หน้า 92)

ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักคิดว่าจะทำอย่างไรให้ศิลปวัตถุอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษได้เปิดเผยคุณค่าเชิงประจักษ์แก่คนรุ่นใหม่ แล้วเกิดความตระหนักรู้และภาคภูมิใจต่อการอนุรักษ์พัฒนาให้คู่ร่วมสมัยไม่ล้าหลัง (วสันต์ ยอดคุ้ม, 2544, หน้า 26)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความงามของ สิมไม้โบราณอันเป็นมรดกล้ำค่าทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อการทำสังกรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546, หน้า 257) ของคณะสงฆ์ไทย โดยศึกษาสิมไม้โบราณของวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นกรณีศึกษา ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจพื้นที่ภายในจังหวัดหนองบัวลำภูของสำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น พบว่า มีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมเป็น สิมไม้โบราณที่เหลืออยู่เพียงหลังเดียวเท่านั้นและยังเป็นสิมไม้โบราณที่ใช้งานได้จริงและมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดหลังเดียวในพื้นที่ของสำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานจากกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544 (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544) ซึ่งสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมีความงดงามมีมนต์ขลัง มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า ควรแก่การศึกษาและนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายผ่านทฤษฎีจิตนิยม เพื่อให้ความงามปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น การอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป และเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานด้านวิชาการและวงการปรัชญา

นอกจากนี้ การวิจัยให้ทราบถึงความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เพื่อให้เกิดการกระตุ้นชาวบ้านและชุมชนเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม สู่การอนุรักษ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลโบราณสถานให้เป็น

แหล่งข้อมูลสารสนเทศ และการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตนิยม
2. เพื่อศึกษาความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) มุ่งวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งแหล่งข้อมูลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยภาคสนาม ณ วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู และการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยพิจารณา

จากบุคคลผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับสิมไม้ และบุคคลผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความงามของสิมไม้ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์แก่การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) พระสงฆ์วัดเจริญทรงธรรม จำนวน 3 รูป
- 2) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 10 คน
- 3) นักวิชาการ
- นักโบราณคดี จำนวน 4 รูป/คน
- 4) นักท่องเที่ยวโบราณสถาน จำนวน 3 รูป/คน รวม 20 รูป/คน

นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล โดยใช้วิธีพรรณนาโวหาร ตามลำดับ

4. สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยม พบว่า ตามทัศนะของ “จิตนิยม” ได้แบ่งความงามออกเป็น 5 ส่วน และอีกหนึ่งกลุ่มความคิดรวมเป็น 6 ข้อ คือ

1.1 ความงาม (Beauty) ความงามคือสถานะที่มีความเด่นชัดในการปรากฏต่ออารมณ์แห่งการรับรู้ของสิ่งต่างๆ ในจิตใจที่มีต่อวัตถุความงามสถานะที่ปรากฏเด่นชัดของศิลปะเป็นที่นิยมแปลกและแตกต่างจากรูปแบบของวัตถุเดิมมีความกระฉ่างชัด และเต็มไปด้วยชีวิตชีวา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง ความคิด จินตนาการของคนถ่ายทอดได้เป็นอย่างดีสถานะแห่งความงามตามธรรมชาติ

1.2 ความแปลกหูแปลกตา (Picture sureness) คำว่าแปลกหู คือ ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่เหมือนใครในสิ่งที่เราได้ยินมา ความแปลกตา คือ ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด

ประสบการณ์ แรงบันดาลใจ จินตนาการ ความแปลกแหวกแนว ความริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่เราไม่เคยเห็นหรือประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน ความแปลกหูแปลกตาจึงหมายถึง ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ด้านแรงจูงใจ จินตนาการ และความริเริ่มสร้างสรรค์

1.3 ความน่าทึ่ง (Sublimity) แนวคิดความน่าทึ่ง น่าอัศจรรย์ใจ และความรู้สึกที่น่าสนใจต่อวัตถุในรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ศิลปะในวัตถุนั้นสามารถสื่อออกมาให้เราเห็นในสิ่งต่างๆ ที่สะท้อนออกมาจากวัตถุได้ การจินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้ ความทึ่ง จึงหมายถึงความงามหรือความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว น่าทึ่ง คือ น่าสนใจของวัตถุแต่ละอย่าง ที่สื่อออกมาอีกด้วย

1.4 ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจ จึงหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

1.5 ความศรัทธา (Faith) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมถูกสร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านดอนปอที่มีต่อพระพุทธศาสนา และสิมไม้

ตะเคียนหลังนี้เป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านดอนปอได้ร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคี ห่มเท้าน้ำกำลังทรัพย์กำลังแรงกายและกำลังสติปัญญาในการก่อสร้าง และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของลิมที่สะท้อนความศรัทธาและความเชื่อตามคติทางพระพุทธศาสนา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้เป็นที่ประจักษ์ในจิตวิญญาณความเป็นบรรพบุรุษอีสาน ความศรัทธานี้จะเป็นพลังอย่างยิ่งในการน้อมนำสิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต ผู้พบเห็นจึงมีอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม ทำให้เกิดความเชื่อความศรัทธา

1.6 ความรู้สึกเพลิดเพลิน (Beauty as the Feeling of Pleasure) ความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจ ซึ่งเป็นการรับรู้ค่าความงามได้โดยจิตและรู้สึกของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างเป็นคุณสมบัติของจิต แม้กระทั่งคุณค่าความงาม โดยเห็นว่าความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคน ความรู้สึกว่างามขึ้นอยู่กับอารมณ์ในขณะนั้น วรรณคดีบางทีก็เรียกกันว่า Interest of Value (คุณค่าอยู่ที่ความสนใจ) สามารถจัดเป็นพวกอัตนัยนิยม (Subjectivist) จิตจึงเป็นตัวกำหนดความงาม และเป็นสิ่งที่ไม่มีความจริงในตัวเอง เพราะเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมามีเท่านั้น

เกณฑ์ตัดสินความงามตามทฤษฎีจิตนิยมเรียกว่า จิตพิสัย, จิตวิสัย, อัตวิสัย, อัตนัยนิยม หรือกลุ่มที่ใช้ตนเองเป็นตัวตัดสิน และเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Subjectivism ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าจิตเท่านั้นที่มีอยู่จริง ความงามเกิดขึ้นได้เพราะจิต

รับรู้ ความดีงามทั้งหลาย ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่มีความจริงในตัวเอง หากแต่เป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นมนุษย์เท่านั้นที่มีอยู่จริงและจะเป็นตัวตัดสิน พร้อมทั้งเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมา มนุษย์แต่ละคนต่างมีมาตรวัดความจริงต่างกันออกไปโดยไม่ขึ้นอยู่กับใครหรือสิ่งใด เพราะฉะนั้นแนวคิดของทฤษฎีจิตวิสัยนิยมเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล ดังนั้น มาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึก หรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลา สถานที่หรือขึ้นอยู่กับสุนทรียภาพและสุนทรียธาตุของผู้รับรู้ความงาม

2. การศึกษาประวัติความเป็นมาของลิมพบว่า ลิมไม้วัดเจริญทรงธรรมยังได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากรเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งวัดแห่งนี้เดิมเป็นที่ดินของนายบุญ หรือพระครูวิโรจน์นวกโรศล เจ้าอาวาสวัดเจริญทรงธรรมในขณะนั้นและถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการชักชวนชาวบ้านสร้างลิมไม้ ซึ่งแนวคิดการสร้างลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม มีความในเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นคติแนวคิดในการสร้างลิมอีสาน แบ่งเป็น 4 แนวคิดคือ 1) แนวคิดในเรื่องพุทธประวัติ พุทธชาดก และพุทธาภินิหารต่าง 2) แนวคิดเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน 3) แนวคิดเรื่องนรก-สวรรค์ การทำความดีและการเกรงกลัวต่อความชั่ว 4) แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับพญานาคหรือนาคาคติ

แนวคิดเหล่านี้ปรากฏในลักษณะทางสถาปัตยกรรมของลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม ตั้งแต่เรื่องพุทธประวัติเรื่องเล่านิยายพื้นบ้านปรัมปรา

ความศักดิ์สิทธิ์ของไม้ตะเคียนไม่ว่าที่ชาวบ้านไม่นำไปสร้างบ้าน ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ และที่ซ่อฟ้ากลางสันหลังคา ประกอบด้วย ใบระกาวรายระกา งวงไอยรา นาคสะดุ้ง หางหงส์ ทำจากไม้เนื้อแข็งแกะสลักตามแบบความเชื่อ ตัวนาคสะดุ้งและหางหงส์ ด้านหลังลิมจะเป็นส่วนเศียรนาค ส่วนนาคสะดุ้งและหางหงส์ด้านหน้าลิมเป็นส่วนหางนาค เเชิงชายหลังคาชั้นบนและชั้นล่างแกะสลักเป็นลายประจายามก้ามปู ส่วนเชิงชายหลังคาปีกนกสลักเป็นลายก้านขด บ่งชี้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับนาคาคติมีส่วนสำคัญในการสร้างลิมไม้

ลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม มีลักษณะเป็นพระอุโบสถทิบ หมายถึง เป็นพระอุโบสถที่ตีฝาไม้หรือก่อผนังปิดล้อมโดยรอบอาคารทำช่องเปิดเป็นประตู-หน้าต่าง และช่องเสา พระอุโบสถลักษณะนี้เป็นแบบแผนที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป มีความสูงความกว้างสมส่วนงดงาม นอกจากนี้ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เป็นลิมไม้ขนาดใหญ่ตั้งเด่นตระหง่านอยู่กลางบริเวณวัด โดยมีฐานแอกซัน (ฐานโบลต์) และบันไดสร้างด้วยอิฐฉาบปูน ผนังลิมตีฝาไม้กระดานตามแนวนอนแบบชนแนวแผ่นต่อแผ่น ไม้ตีซ้อนเกล็ดกันมีมุขหน้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก รูปแปลนอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้ารูปทรงสูงชะลูด มีความยาว 3 ช่วงเสา ด้านหลังปิดทิบ เปิดเฉพาะด้านหน้า (มีบานประตูแบบบานเดียว) มุขหน้ายื่นออกมาอีก 1 ช่วงเสา มีบันไดตรงกลาง หัวบันไดประดับรูปพญานาคปูนปั้น มุขหน้าเป็นมุขทิบ เป็นโล่งเฉพาะช่วงด้านหน้ารับกับช่วงความกว้างบันได เสมือนเป็นประตูขนาดใหญ่ ที่ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้

เจาะช่องหน้าต่างช่วงเสาละ 1 ช่อง รวมเป็น 3 ช่อง และส่วนผนังมุขหน้าก็เจาะช่องหน้าต่างอีก 1 ช่อง มีขนาดใหญ่กว่าอีก 3 ช่องบริเวณ “สีหน้า” หรือจั่วใหญ่ เขียนสีระบายลวดลายกนกตามขอบจั่ว (รวมทั้งจั่วด้านหลังด้วย) ถัดลงมาบริเวณ “บัน” ตรงกลางสลักแผ่นไม้บางๆ รูปครุฑทางปีก ถัดลงมาประดับด้วย “อังผึง” (คือรวงผึงในภาษาภาคกลางหรือโก้งคิ้วในภาษาภาคเหนือ) เป็นอังผึงขนาด 1 ช่วงเสา สลักลงแผ่นไม้ที่ยาวต่อเนื่องกันตลอดความกว้างของช่องเปิดมุขหน้า แกะลวดลายแล้วตกแต่งด้วยการระบายสีทับลวดลายอีกชั้นหนึ่งปลายอังผึงที่ย้อยแหลมลงมา เป็นไม้แกะอีกชั้นหนึ่งที่นำมาเสียบประกอบกัน

หลังคาทำเป็นทรงจั่วซ้อนสองชั้น มีปีกนกยื่นแทนกันสาดเฉพาะด้านข้างอาคาร (ด้านทิศเหนือและทิศใต้) ประตูซ่อฟ้าที่กึ่งกลางหลังคาทำด้วยไม้แกะเป็นรูปธาตุสวยงามมาก เครื่องมุงหลังคาแต่เดิมเป็นแป้นเกล็ดไม้ ปัจจุบันสังกะสียอดจั่วทั้งสองชั้นประดับโหงไม้แกะสลัก (ภาคกลางเรียกซ่อฟ้า) แป้นลม (คือล่ายอง) เป็นไม้แกะลวดลายต่อเนื่องจนถึงหางแป้นลม (หางหงส์) แกะเป็นหัวนาค และลำตัวอ่อนโค้ง ปลายหางตัวที่เชิงชายจั่วและชานปีกนกประดับด้วยแผ่นไม้ยาวตลอดแนว แกะเป็นลวดลายต่อเนื่องเช่นเดียวกับแป้นลม (ล่ายอง) ลวดลายเหล่านี้ระบายสีตกแต่งทึบอีกชั้นหนึ่งภายในลิมประดิษฐานพระประธานปางสมาธิ ชาวบ้านเรียกว่า “พระดินอร์” เป็นงานพุทธศิลป์ที่งดงามตามแบบฉบับลิมอีสาน

3. การวิเคราะห์ความงามลิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ

ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทัศนคตินิยมวัดเจริญทรงธรรมใน 6 ด้านดังนี้

3.1 ความงาม (Beauty) โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ให้ความรู้สึกเด่นชัดแห่งอารมณ์ ปรากฏแก่ผู้ชมและผู้พบเห็น จึงมีความรู้สึกว่างามประดุจดังดวงจิตได้ล่องลอยหลุดเข้ามาอีกมิติหนึ่ง ความเก่าแก่คร่ำคร่าแลดูมีมนต์ขลังของโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกประหลาดประหลาดใจแก่อารมณ์ของผู้ชม ดึงดูดอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมและผู้พบเห็นให้คล้อยตามการรับรู้ศิลปวัตถุที่ประจักษ์จนกลั่นกลองกลายเป็นความงามทางสุนทรียะเกิดขึ้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ผู้ชมและผู้พบเห็นได้ประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยสัมผัสในชีวิตมาแล้วถึงได้มีความรู้สึกว่างดงามประดังพร่างพรูขึ้นในจิตใจของผู้พบเห็น

3.2 ความแปลกหูแปลกตา (Picture sureness) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ มีความแปลกหูแปลกตาอยู่ไม่น้อย แต่อาจไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในด้านสถาปัตยกรรมที่พบเห็นของภาคอีสานจากประสบการณ์ของผู้พบเห็นที่ได้ประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน อาจเคยเห็นสิมอีสานที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูน ซึ่งสิมที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูนนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นการสร้างด้วยฝีมือของช่างญวน โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้มีความเก่าแก่คร่ำคร่าแลดูมีมนต์ขลังจึงให้อารมณ์ทางสุนทรียะที่แปลกและแตกต่าง กอปรกับสมัยนี้ค่านิยมในการสร้างอุโบสถหรือสิมอีสานได้

เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมและอิทธิพลทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านวัสดุที่นำมาใช้ในการก่อสร้าง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และศิลปะตกแต่งที่เน้นความฉูดฉาดอลังการ ส่วนโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมได้รักษารูปแบบสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นสิมอีสานพื้นบ้านบริสุทธิ์ที่ส่วนใหญ่ต่างถูกรื้อถอนสร้างตามค่านิยมใหม่หมดแล้ว จึงค่อนข้างหาดูได้ยาก และให้อารมณ์สุนทรียะมีความแปลกหูแปลกตาแก่ผู้พบเห็น

3.3 ความน่าทึ่ง (Sublimity) โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมองในแง่ที่เป็นศาสนสถานที่มีลักษณะการก่อสร้างที่เป็นอัตลักษณ์ที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง และชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์จึงมีความน่าทึ่ง น่าสนใจไม่เฉพาะประชาชนคนอีสาน แม้กระทั่งภูมิภาคอื่นๆ ที่ได้มาพบเห็น เพราะมีลักษณะทางพุทธศิลป์ที่น่าทึ่งน่าจดจำ มีการแกะสลักลงลายลงบนเนื้อไม้อย่างประณีตบรรจง ซึ่งเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านที่จินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้อย่างที่เห็นและสัมผัสได้ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ทางสุนทรียะเกิดเป็นความน่าทึ่งในมันสมองและภูมิปัญญาของผู้สร้าง ลักษณะการก่อสร้างที่มีความสมดุลลงตัวทั้งลวดลายการแกะสลักที่ไม่มากไม่น้อยจนเกินไปให้อารมณ์ที่ชัดเจนเรียบง่ายไม่ยุ่งเหยิง สีสันที่ใช้แลดูเก่าแก่คร่ำคร่ามีมนต์ขลัง สะเทือนอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี ตัวอาคารมีความสูงโปร่งไม่ใหญ่และไม่เล็กจนเกินไปตั้งตระหง่านเป็นเอกเทศ แลดูแล้วให้อารมณ์เข้มแข็ง ดุดัน สมถะ สันโดษ และลุ่มลึก

3.4 ความพึงพอใจ (Satisfaction) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เป็นสิมไม้ตะเคียนที่มีอัตลักษณ์สร้างความโดดเด่นย่อมเป็นพุทธศิลป์ที่ไม่เพียงงดงามด้านสถาปัตยกรรม ด้านศิลปะและวัฒนธรรมแต่เป็นการตอบสนองต่อชุมชนที่เป็นพื้นที่สาธารณะชุมชนได้ใช้ประโยชน์ ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เมื่อมีผู้พบเห็นจึงสร้างความรู้สึกซาบซึ้งให้เกิดเป็นความพึงพอใจแก่ผู้พบเห็นย่อมได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึกพึงพอใจด้วยดี ก็จะมีคามพึงพอใจมาก สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมก็มีความยิ่งใหญ่ในความเป็นอัตลักษณ์ของตน มีการสร้างการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่าง เป็นพุทธศิลป์ที่มีความยอดเยี่ยม ให้อารมณ์ลุ่มลึก รู้สึกถึงจิตวิญญาณความเป็นอีสาน ทำให้ผู้พบเห็น สะเทือนในอารมณ์ซาบซึ้งซาบซ่านจนเกิดความพึงพอใจ

3.5 ความศรัทธา (Faith) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมถูกสร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านดอนปอที่มีต่อพระพุทธศาสนา และสิมไม้หลังนี้เป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านดอนปอได้ร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคีทุ่มเททั้งทรัพย์แรงกายในการก่อสร้าง และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของสิมที่สะท้อนความศรัทธาความเชื่อตามคติทางพระพุทธศาสนา และส่วนประกอบบางอย่างมีความหมายแบบเทพปกรณัมที่เคยมีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เช่น นาค หงส์ เป็นต้น

3.6 ความรู้สึกเพลิดเพลิน (Beauty as the Feeling of Pleasure) ตามทัศนะนี้เชื่อ

ถือว่าความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจผู้พบเห็นจะสามารถรับรู้ความงามของสิมไม้นี้ได้ซาบซึ้งมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานในการรับรู้ความงามของผู้พบเห็นว่าจะมีประสบการณ์ในการรับรู้ความงาม มากน้อยเพียงใด และความเชื่อกับความรู้สึกของผู้พบเห็นที่มีต่อสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้ อีกทั้งพื้นฐานทางการศึกษาและอายุของผู้พบเห็นก็มีส่วนสำคัญในการรับรู้ความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้ด้วย ตลอดถึงสภาพแวดล้อมบริบทของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมในฤดูกาลต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันไป และสภาพแวดล้อมภายในจิตใจ สภาวะในจิตใจของผู้พบเห็นแต่ละบุคคลในขณะที่พบเห็นสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เหตุปัจจัยเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ปรุงแต่งให้ผู้พบเห็นรับรู้อารมณ์ความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม

กล่าวโดยสรุปคือ การมองคุณค่าความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม ผ่านทฤษฎีจิตนิยมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการให้คุณค่าของปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่จะกำหนดคุณค่าความงาม โดยทฤษฎีนี้เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วบุคคลจะมีอารมณ์ทางสุนทรียหรือสุนทรียธาตุเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ 1) ความงาม 2) ความแปลกหูแปลกตา 3) ความน่าทึ่ง 4) ความพึงพอใจ 5) ความศรัทธา และ 6) ความเพลิดเพลิน อารมณ์ทางสุนทรียหรือสุนทรียธาตุเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นพร้อมกันในการพบเห็นสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม แต่อาจเกิดขึ้นเพียงประการหนึ่งประการใดหรือหลายประการ แล้วแต่ความรู้สึกการรับรู้ของผู้พบเห็นแต่ละบุคคลที่จะสามารถรับรู้ความ

งามอารมณ์ทางสุนทรียธาตุของสิมไม้หลังนี้ได้เมื่อก้าวแล้ว ความงามทางสุนทรียธาตุทั้งหมดนี้เป็นเสมือนความดี เพราะเป็นความรู้สึกในฝ่ายดีหรือในแง่บวก แต่ความงามกับความดีไม่ใช่สิ่งเดียวกัน กล่าวคือ ความงามเป็นการให้คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ส่วนความดีเป็นการให้คุณค่าทางจริยศาสตร์ แต่ทั้งคุณค่าความงามและคุณค่าความดี ล้วนแล้วแต่เป็นการให้คุณค่าที่เป็นไปในแง่บวกด้วยกันทั้งคู่

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนี้ ผู้วิจัยจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อทำการอภิปรายผลดังนี้

1. สิมเป็นภาษาพื้นถิ่นอีสานมีความหมายอย่างเดียวกับสีมา ใช้เรียกชื่อศาสนสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา คือ พระอุโบสถเป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบสังฆกรรมของพระสงฆ์ ซึ่งสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมสร้างขึ้นเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปขอขมาในหมู่บ้านอื่นที่มีสิม ซึ่งสอดคล้องกับวสันต์ ยอดอิม (2545, หน้า 26) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง สิมพื้นถิ่นในเขตภาคอีสานตอนบน พบว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จากพจนานุกรมฉบับอีสานภาคกลาง ได้ให้ความหมายว่า สิม มาจาก สีมา หรือ สีมา ซึ่งหมายถึงโรงทำที่ประชุมสงฆ์ประกอบ

สังฆกรรมต่างๆ ในบริเวณวัดแถบลุ่มน้ำโขงตอนบนจะพบสถาปัตยกรรมสิม ซึ่งเป็นอาคารสำคัญรองลงมาจากธาตุหรือพระธาตุ คือ สูปเจดีย์ ในวัฒนธรรมอีสานตามตำนานอุรังคธาตุ และสถาปัตยกรรม สิม ก็คือ พระอุโบสถ เนื่องจากสิมเกิดขึ้นโดยมีลักษณะเฉพาะในสายวัฒนธรรมไทย-ลาวและภาคอีสานของประเทศไทย และสอดคล้องกับเผด็จ สุขเกษม (2535, หน้า 14-15) ที่ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบสิมที่พบในจังหวัดหนองคาย พบว่า สิมเป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สิมเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนา อีกทั้งสิมยังเป็นตัวบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของช่างที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด ทางด้านปรัชญาธรรมได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้พบรูปแบบคติความเชื่อเกี่ยวกับสิม ในด้านต่างๆ ได้ดังนี้ 1) รูปแบบการก่อสร้าง 2) ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ในการก่อสร้างสิม 3) ความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุในการก่อสร้าง 4) ความเชื่อเกี่ยวกับการตกแต่ง

2. ทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยมความงาม คือ การที่เราใช้จิตแสดงปฏิกิริยาต่อสภาพการณ์ในสิ่งแวดล้อม หรือการที่จิตประเมินค่าความงามที่มีคุณค่าตามทัศนะจิตนิยมเป็นมาตรฐานการตัดสิน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัดป่าละเมาะ (2551, หน้า 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น ความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวไม่มีความจริงในตัว ความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์และ

โอกาสและสอดคล้องกับพวง มินอก (2536, หน้า 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์สรุปได้ว่า สภาวะความงามทั้งหมดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ จินตนาการ มโนภาพ หรืออุดมคติของเราเอง แม้เราแยกสภาวะแห่งความงามตามธรรมชาติออกจากความงามทางศิลปะ ความงามนั้นก็ได้มีสภาวะเป็นอิสระจากความรู้ของเราเลย แต่สภาวะความงามตามธรรมชาตินั้นย่อมแตกต่างไปจากความงามทางศิลปะ โดยที่ความงามตามธรรมชาติเป็นสภาวะที่มีอยู่ในกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมดาของมันเอง แต่ความงามทางศิลปะเป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โดยการประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยได้สัมผัสในชีวิตประจำวันแล้วถ่ายทอดโดยผ่านทางมโนภาพ จินตนาการ และอุดมคติ ซึ่งสอดคล้องกับพระไพโรจน์ บุญญาภิ (2557) ที่ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียในศิลปะลายสักของนายบุญเลิศ อนุศรี ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า การให้คุณค่าทางสุนทรียะของทฤษฎีอัตนัยนิยม มองคุณค่าความงามทางสุนทรียะว่าความงามที่แท้จริงคือสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ชาบซึ่งใจพึงพอใจ จิตเท่านั้นที่เป็นผู้รับรู้ความงาม ไม่เกี่ยวกับสิ่งภายนอกใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อเกิดความชอบใจประทับใจ สิ่งนั้นก็มีความงาม

3. ความงามสัมผัสไม่ตามทฤษฎีจิตนิยม วัดเจริญทรงธรรม สัมผัสวัดเจริญทรงธรรมจะมีความงดงามทางสถาปัตยกรรม และมีคุณค่าทางพุทธศิลป์ หากวิเคราะห์ตามแนวคิดจิตนิยมก็จะพบว่าหากมีองค์ประกอบแห่งความงามที่สมบูรณ์

ครบถ้วน เป็นเครื่องหมายบ่งบอกว่าสัมผัสไม่นั้นมีความงดงามไม่เฉพาะความงามทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม แต่เป็นความทางด้านจิตใจตามแนวคิดตามทฤษฎีจิตนิยม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัดป่าละเมาะ (2551, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคลสิ่งใดที่เราชอบเราพอใจสิ่งนั้นก็เป็นที่งามและมีคุณค่าแก่เราสิ่งใดที่เราไม่ชอบไม่พอใจสิ่งนั้นก็ไม่งามไม่มีค่ากับเรา ดังนั้นความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวไม่มีความจริงในตัวความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคลสังคมวัฒนธรรม ประสบการณ์และโอกาส

6. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความงามของสัมผัสไม่ตามทฤษฎีจิตนิยมของวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนพอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

1.1 ทำการศึกษาพุทธปรัชญาการสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคอีสาน ทั้งในรูปแบบจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมต่างๆ เพื่อนำมาตีค่าความงามทางพุทธศิลป์ของงานทัศนศิลป์นั้นๆ

1.2 ทำการศึกษาพุทธศิลป์ในโบราณสถานของภาคอีสาน โดยการร่วมมือกับกรมศิลปากรในท้องที่เพื่อเชิดชูศิลปะอีสานผ่านงาน

วิจัยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิเคราะห์หีสิมหรืออุโบสถในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันอย่างไร และศึกษาแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของสถาปัตยกรรมหีสิมหรืออุโบสถของช่างโบราณกับปัจจุบัน

2.2 ศึกษาวิเคราะห์ความงามหีสิมไม้ผ่านมโนทัศน์ทางจริยศาสตร์ตามแนวคิดของอิมมานูเอลคานท์

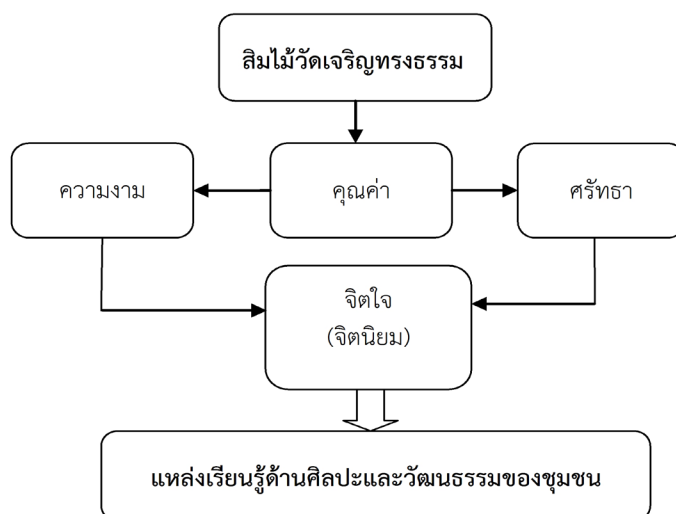
2.3 ศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาการสร้างหีสิม

2.4 วิพากษ์คุณค่าเชิงจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญาที่ปรากฏบนหีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หีสิมถือเป็นศาสนสถานสำคัญในพระพุทธศาสนาและยังเป็นพุทธศิลป์ที่ทรงคุณค่าทางด้าน

สถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงสกุลช่างพื้นบ้านอีสานและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา หีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นหีสิมไม้ที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงช่างพื้นบ้านและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง มีความงดงามและคุณค่าจากศรัทธาของพุทธบริษัทหากวิเคราะห์ความงามของหีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมตามเกณฑ์การตัดสินความงามของจิตนิยมก็จะพบว่า คุณค่าของหีสิมไม้นั้น มีความงดงามและมีคุณค่าต่อจิตใจมากกว่าความงามทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เพราะความงามทางวัตถุไม่มีความยั่งยืนเปลี่ยนแปลงชำรุดไปตามกาลเวลาหีสิมไม้นั้นย่อมมีคุณค่าความงามที่คงทนถาวรตามแนวคิดของจิตนิยม และมีคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาวบ้านดอนปอ และผู้ที่สนใจ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เผด็จ สุขเกษม. (2535). *รูปแบบลัทธิที่พบในจังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพโรจน์ บุญญาภิ. (2557). *การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียในศิลปะลายสักของนายบุญเลิศ อนุศรี ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-14.
- พ่วง มีนอก. (2536). *สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics: A Theory of Beauty)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2551). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วสันต์ ยอดอิม. (2544). *ลัทธิสุนทรียในเขตภาคอีสานตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2540). *ลัทธิ อีสาน* (รายงานผลงานวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุดม บัวศรี. (2544). *สัมมนาปัญหาปรัชญา (Seminar on Problem of Philosophy)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

